

**VZŤAH DIPLOMATICKEJ OCHRANY A
KONZULÁRNEJ POMOCI VO SVETLE JUDIKATÚRY
STÁLEHO DVORA MEDZINÁRODNEJ
SPRAVODLIVOSTI A MEDZINÁRODNÉHO SÚDNEHO
DVORA**

PETER PAVLOVIČ

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Príspevok vymedzuje diplomatickú ochranu a konzulárnu pomoc a analyzuje judikatúru Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti a Medzinárodného súdneho dvora s relevanciou pre identifikáciu ich vzájomného vzťahu. Cieľom príspevku je tak prispieť do diskusie o možnosti využitia "diplomatických a konzulárnych úkonov" pri výkone diplomatickej ochrany.

Key words in original language

Diplomatická ochrana; konzulárna pomoc; Stály dvor medzinárodnej spravodlivosti; Medzinárodný súdny dvor.

Abstract

This paper defines diplomatic protection and consular assistance and analyzes case law of the Permanent Court of International Justice and the International Court of Justice with relevance to identify their mutual relationship. Its aim is to contribute to discussions about the possibility of using "diplomatic and consular actions" in the exercise of diplomatic protection.

Key words

Diplomatic protection; consular assistance; Permanent Court of International Justice; International Court of Justice.

ÚVOD

Masový pohyb obyvateľstva presahujúci hranice jedného štátu sa stal typickým obrazom súčasného sveta. Avšak skutočnosť, že jednotlivec sa nachádza na území iného štátu, so sebou prináša následok spočívajúci v povinnosti podriať sa vnútroštátnemu právu štátu pobytu tohto cudzinca. Práve vzrastajúca intenzita rôznorodých právnych vzťahov vznikajúca medzi cudzincami a štátnymi orgánmi štátu ich pobytu zvyšuje potenciálne riziko zásahu do osobných či majetkových práv a záujmov týchto osôb spolu so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku neočakávaných situácií ohrozujúcich život, zdravie a slobodu takéhoto jednotlivca.

Pre tento prípad má medzinárodné právo vyvinuté viaceré mechanizmy ochrany práv a záujmov takto postihnutých osôb. Odhliadnuc od medzinárodných mechanizmov ochrany ľudských práv je štát oprávnený pôsobiť v prospech svojho štátneho občana, či dokonca namiesto neho pri ochrane jeho práv prostredníctvom výkonu diplomatickej ochrany alebo poskytnutia konzulárnej pomoci.

Aj napriek relatívne bezproblémovému uplatňovaniu oboch inštitútov v praxi existuje vo vede medzinárodného práva názorová nejednotnosť ohľadom rozsahu a vzájomného rozhraničenia konzulárnej pomoci a diplomatickej ochrany. Kameňom úrazu zostávajú predovšetkým otázky disponibilných prostriedkov pre poskytovanie ochrany a pomoci v oboch prípadoch, predovšetkým však otázka možnosti využitia "diplomatických a konzulárnych" úkonov pri výkone diplomatickej ochrany.

Tento článok si preto kladie za cieľ prispieť do diskusie o rozhraničení predmetných inštitútov, a to najmä poukázaním na vzťah diplomatickej ochrany a konzulárnej pomoci vo svetle judikatúry Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti a Medzinárodného súdneho dvora za súčasného zohľadnenia kodifikačnej práce Komisie pre medzinárodné právo zachytenej v Návrhu článkov o diplomatickej ochrane z roku 2006.

KONZULÁRNA POMOC

Právnym základom poskytovania konzulárnej pomoci z pohľadu všeobecného medzinárodného práva je Viedenský dohovor o konzulárnych stykoch z roku 1963. V zmysle tohto dohovoru patrí medzi konzulárne funkcie okrem iného:

- a) ochrana záujmov vysielajúceho štátu a jeho štátnych príslušníkov (fyzických a právnických osôb) v prijímajúcom štáte v rozsahu dovolenom medzinárodným právom,¹
- b) poskytovanie pomoci a podpory štátnym príslušníkom (fyzickým a právnickým osobám) vysielajúceho štátu,²
- c) zastupovanie štátnych príslušníkov vysielajúceho štátu alebo zabezpečovanie ich vhodného zastúpenia pred súdmi a inými orgánmi prijímajúceho štátu pri zachovaní praxe a procesných predpisov platných v prijímajúcom štáte s cieľom dosiahnuť dočasné opatrenia na ochranu práv a záujmov týchto štátnych príslušníkov v súlade so zákonmi a predpismi

---

¹ Čl. 5 písm. a) Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch.

² Čl. 5 písm. e) Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch.

prijímajúceho štátu v prípadoch, v ktorých vzhľadom na neprítomnosť alebo z iných dôvodov títo príslušníci nie sú schopní včas sa ujať obhajovania svojich práv a záujmov.³

Z uvedeného môžeme vyvodit', že pod pojmom konzulárna pomoc sa rozumie pomoc poskytovaná štátnym príslušníkom (prípadne aj osobám iným ako štátnym príslušníkom), ktorí sa v cudzine ocitnú v ťažkostiach rôzneho charakteru (napr. zatknutie, úraz, choroba). Túto pomoc poskytujú kariérni alebo honorárni konzuli, ktorí sú síce úradníkmi vysielajúceho štátu, no zároveň nevystupujú v pozícii jeho politických reprezentantov.⁴

Práve absencia výkonu zásadných politických funkcií⁵ je úzko spojená s princípom neintervencie spočívajúcom v imperatíve adresovanom konzulárnemu úradníkovi determinujúcom jeho povinnosť nevmešovať sa do vnútorných záležitostí prijímajúceho štátu.⁶ Význam tohto princípu sa zakladá na konštrukcii, podľa ktorej samotná ujma na právach postihnutého jednotlivca nedosahuje takú závažnosť a intenzitu, aby mal štát záujem o prevzatie nároku jednotlivca a následnom uplatnení si ho vo svojom mene. Konzulárna pomoc je tým pádom vykonávaná zo strany konzulárneho orgánu v prospech postihnutého občana a individuálne v jeho mene a v jeho záujme.⁷ Praktickým dôsledkom neintervencie do vnútorných záležitostí štátu a využitia menej formálnych prostriedkov obhajoby práv a záujmov postihnutej osoby okrem iného je, že konzulárna pomoc je pre prijímajúci štát politicky prijateľnejšia ako výkon diplomatickej ochrany.

Ďalším špecifikom konzulárnej pomoci je jej preventívny charakter, ktorý smeruje len k výkonu dočasných opatrení na ochranu práv a záujmov jednotlivca za striktného dodržania princípu neintervencie, a to ešte predtým, než je možné konštatovať porušenie medzinárodného práva, resp. pred vyčerpaním vnútroštátnych opravných prostriedkov.⁸ Akonáhle však dôjde k založeniu zodpovednosti štátu pobytu cudzinca z dôvodu medzinárodne protiprávneho správania a jednotlivec vyčerpá vnútroštátne prostriedky nápravy, nebude sa už viac jednať o konzulárnu pomoc, ale štát pravdepodobne siahne k citelnejšiemu zásahu do sféry záujmov zodpovedného štátu vo forme diplomatickej ochrany.

---

³ Čl. 5 písm. i) Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch.

⁴ DUGARD, J. R. Seventh Report on Diplomatic Protection (A/CN.4/567), 2006, s. 10.

⁵ MRÁZ, S., POREDOŠ, F., VRŠANSKÝ, P. Medzinárodné verejné právo, 2003, s. 188.

⁶ Čl. 55 Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch.

⁷ KLUČKA, J. Medzinárodné právo verejné (všeobecná a osobitná časť), 2008, s. 256.

⁸ KÜNZLI, A. Exercising Diplomatic Protection ..., 2006, s. 336 - 337.

DIPLOMATICKÁ OCHRANA

Diplomatická ochrana predstavuje intervenciu na medzištátnej úrovni vykonávanú diplomatickým zástupcom (spravidla vedúcim diplomatickej misie) alebo inými vysokými politickými reprezentantmi štátu (ministrom zahraničných vecí, predsedom vlády alebo hlavou štátu) adresovanú druhému štátu za predpokladu, že jednotlivец utrpel ujmu na svojich právach vplyvom medzinárodne protiprávneho správania zo strany štátu jeho pobytu a disponibilné vnútroštátne prostriedky nápravy boli vyčerpané.⁹

S komplexnou definíciou diplomatickej ochrany prišla Komisia pre medzinárodné právo vo svojom Návrhu článkov o diplomatickej ochrane¹⁰ z roku 2006. Článok 1 tohto dokumentu stanovuje, že: "[...] diplomatická ochrana pozostáva z uplatnenia zodpovednosti jedného štátu voči inému štátu prostredníctvom využitia diplomatických úkonov¹¹ alebo iných prostriedkov mierového urovnávania [sporov]¹² za ujmu spôsobenú medzinárodne protiprávnym správaním druhého štátu voči fyzickej alebo právnickej osobe, ktorá je štátnym príslušníkom tohto štátu s cieľom uplatnenia takejto zodpovednosti"¹³.

Vyššie uvedené definície v sebe implikujú tri základné konštitutívne predpoklady pre výkon diplomatickej ochrany, ktoré musia byť splnené kumulatívne, a to:

---

⁹ DUGARD, J. R. Seventh Report on Diplomatic Protection (A/CN.4/567), 2006, s. 10.

¹⁰ Podľa názoru Medzinárodného súdneho dvora definícia diplomatickej ochrany obsiahnutá v článku 1 Návrhu článkov o diplomatickej ochrane je odrazom platného obyčajového práva. Bližšie pozri: Case Concerning Ahmadou Sadio Diallo (Republic of Guinea v. Democratic Republic of Congo) - Preliminary Objections, ICJ Reports, 2007, bod 39.

¹¹ Komentár k Návrhu článkov o diplomatickej ochrane vymedzuje diplomatické úkony ako "všetky legálne postupy vykonané štátom za účelom informovania druhého štátu o svojich názoroch a obavách, zahŕňajúc protest, žiadosť o vyšetrowanie alebo vyjednávanie zamerané na urovanie sporu". Bližšie pozri: Draft Articles on Diplomatic Protection with Commentaries, 2006, s. 27.

¹² Pod inými prostriedkami mierového urovnávania sporov rozumie Komisia pre medzinárodné právo všetky formy urovnávania sporov, a to od vyjednávanía, cez sprostredkovanie a zmierovacie konanie až po arbitrážne alebo súdne urovanie sporu. Bližšie pozri: Draft Articles on Diplomatic Protection with Commentaries, 2006, s. 27.

¹³ Bližšie pozri: Draft Articles on Diplomatic Protection: "[...] diplomatic protection consists of the invocation by a State, through diplomatic action or other means of peaceful settlement, of the responsibility of another State for an injury caused by an internationally wrongful act of that State to a natural or legal person that is a national of the former State with a view to the implementation of such responsibility."

1. porušenie medzinárodného práva, za ktoré môže byť povinný štát volaný k zodpovednosti,
2. vyčerpanie vnútroštátnych opravných prostriedkov,
3. štátoobčiansky alebo obdobný vzťah jednotlivca k štátu, ktorý v jeho prospech vykonáva diplomatickú ochranu.¹⁴

Ak štát využije svoje voľnostné právo a podujme sa na výkon diplomatickej ochrany, okamihom prevzatia nároku poškodeného štátneho príslušníka dôjde k pretransformovaniu pôvodného rýdzo vnútroštátneho sporu medzi jednotlivcom a štátom-porušiteľom na medzinárodný spor medzi dvoma suverénnymi rovnoprávnymi subjektmi medzinárodného práva, v ktorom oprávnený štát uplatňuje svoj vlastný nárok disponibilnými prostriedkami mierového riešenia sporov.¹⁵ Práve z dôvodu účasti dvoch rovnoprávných suverénnych entít na spore nemožno aplikovať princíp neintervencie typický pre konzulárnu pomoc.

Keďže diplomatická ochrana je poskytovaná až po porušení medzinárodného práva a po vyčerpaní vnútroštátnych opravných prostriedkov, sleduje primárne nápravu narušeného stavu, a to formou reštitúcie, kompenzácie alebo satisfakcie. Štát tým zároveň vykonáva svoje vlastné právo, vo vlastnom mene, bez ohľadu na záujem jednotlivca, ktorý pôvodne protiprávnym správaním štátu svojho pobytu utrpel ujmu.

ROZSAH POJMU DIPLOMATICKÁ OCHRANA

Na pozadí vymedzenia konzulárnej pomoci a diplomatickej ochrany vzniká otázka, či je možné využiť určité úkony, predpokladané Viedenským dohovorom o konzulárnych stykoch a typické pre poskytovanie konzulárnej pomoci, aj pri výkone diplomatickej ochrany. Vo vede medzinárodného práva je v tomto zmysle možné rozlíšiť dva názorové prúdy.

Predstavitelia prvej skupiny nekriticky rozširujú prostriedky pre výkon diplomatickej ochrany aj o úkony typické pre poskytovanie konzulárnej pomoci. Diplomatická ochrana tak zahŕňa "konzulárne úkony, vyjednávanie, sprostredkovanie, súdne a arbitrážne konanie, represálie, retorziu, prerušenie diplomatických stykov a ekonomický nátlak"¹⁶, pričom hranica s konzulárnou pomocou je nejasná a ťažko identifikovateľná, bližšie určiteľná

---

¹⁴ KÜNZLI, A. Exercising Diplomatic Protection ..., 2006, s. 323.

¹⁵ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. Mezinárodní právo veřejné - Zvláštní část, 2006, s. 61.

¹⁶ SHAW, M. N. International Law, 2008, s. 809.

iba pomocou zistenia porušenia medzinárodného práva zo strany štátu pobytu jednotlivca a "nepriateľským" zameraním jeho domovského štátu na tento štát.¹⁷

Druhý prístup žiada striktné rozlíšenie diplomatickej ochrany *lato sensu* (zahŕňajúcej v sebe rôznorodé diplomatické úkony) a diplomatickej ochrany *stricto sensu* (obmedzujúcej sa iba na medzinárodné súdne a arbitrážne konanie). Predstavitelia tejto ideovej línie poukazujú najmä na flexibilitu pravidiel vzťahujúcich sa na ochranu *lato sensu*, pričom práve toto poňatie považujú za dôkaz "agonizačného úsilia niektorých vedcov medzinárodného práva vzdorovať obvineniam, že diplomatická ochrana sa stáva obsolétnou"¹⁸. Takýto postoj zjavne favorizuje diplomatickú ochranu *stricto sensu* na úkor širšieho poňatia, ktoré je následne časťou doktríny vytláčané na pokraj záujmu a označované ako tzv. "diplomatic representation"¹⁹.

V ďalšej časti príspevku sa analýzou relevantných judikátov Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti a Medzinárodného súdneho dvora pokúsime naznačiť, ktorý z prezentovaných prúdov vernejšie reflektuje medzištátnu prax.

JUDIKATÚRA STÁLEHO DVORA MEDZINÁRODNEJ SPRAVODLIVOSTI

Stály dvor medzinárodnej spravodlivosti počas svojej existencie riešil viaceré spory dotýkajúce sa výkonu diplomatickej ochrany, aplikujúc výhradne obyčajové pravidlá medzinárodného práva. Vo svojej rozhodovacej činnosti sa tento medzinárodný orgán dotkol i otázky možných prostriedkov, ktoré sú k dispozícii pre výkon diplomatickej ochrany.

V prípade *Mavrommatis Palestinian Concessions* Súd skonštatoval, že štát pri výkone diplomatickej ochrany buď uskutoční určité diplomatické úkony

---

¹⁷ AMERASINGHE. *Diplomatic Protection*, 2008, s. 45-46.

¹⁸ PERGANTIS, V. *Towards a "Humanization" of Diplomatic Protection?*, 2006, s. 361.

¹⁹ "Diplomatic representation" (v našej jazykovej mutácii neexistuje zodpovedný ekvivalent pomenovania tohto javu) predstavuje pomoc, intervenciu alebo prostest uplatňovaný diplomatickými a konzulárnymi orgánmi v cudzine v prospech vlastných štátnych príslušníkov, ak sa im od cudzích štátnych orgánov nedostáva očakávané zaobchádzanie v súlade s vnútroštátnym právom štátu ich pobytu alebo s medzinárodnými zvyklosťami (de facto sa jedná o kategóriu diplomatických a konzulárných úkonov). Bližšie pozri: ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*, 2008, s. 345.

alebo iniciuje medzinárodné súdne konanie.²⁰ Hoci pojem "diplomatický úkon" nebol v rozhodnutí bližšie špecifikovaný, na pozadí právneho názoru Súdu je možné demonštrovať prípustnosť aj iných prostriedkov jej výkonu, než predstavuje iba samotné medzinárodné súdne konanie. Tento názor bol potvrdený o 13 rokov neskôr formulačne zhodným konštatovaním v rozsudku v prípade Panevezys-Saldutiskis Railway²¹, a to bez výslovného odkazu na predchádzajúce rozhodnutie.

Na otázku, kedy dochádza k vzniku medzinárodného sporu medzi štátmi, dospel Súd v rozsudku vo veci Serbian Loans k záveru, že k jeho vzniku nedochádza až v okamihu začatia súdneho konania, ale už vo fáze pokusu o diplomatické riešenie veci.²² Túto skutočnosť môžeme interpretovať aj ako dôkaz o tom, že diplomatická ochrana v sebe v dôsledku existencie medzinárodného sporu pred začatím súdneho konania zahŕňa aj rôznorodé diplomatické aktivity medzi štátmi.

Medzinárodný súdny dvor obsahovo nadviazal na citovanú právnu vetu Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti z rozhodnutia vo veci Serbian Loans vo svojom rozsudku v prípade ELSI. Bola tak opätovne potvrdená skutočnosť, že spor medzi štátmi existuje ešte pred iniciovaním súdneho konania, teda v čase diplomatického jednanja, a tak už v tejto fáze môžeme hovoriť o výkone diplomatickej ochrany.²³

Záverom možno uviesť, že Stály dvor medzinárodnej spravodlivosti judikoval pravidlo o možnosti využitia diplomatických úkonov ako regulérnych prostriedkov výkonu diplomatickej ochrany. Aj napriek absencii konkretizácie týchto úkonov môžeme usudzovať o bezproblémovej praxi uplatňovania predmetných postupov v prvej polovici 20. storočia.

---

²⁰ Bližšie pozri: *Mavrommatis Palestine Concessions Case*, PCIJ, Series A - No. 2, 1924, s. 12: "[...] by resorting to diplomatic action or international judicial proceedings [...]"

²¹ Bližšie pozri: *The Panevezys-Saldutiskis Railway Case*, PCIJ, Series A/B - No. 76, 1937, s. 16.

²² Bližšie pozri: *Case Concerning the Payment of Various Serbian Loans Issued in France and Case Concerning the Payment in Gold of the Brazilian Federal Loans Issued in France*, PCIJ, Series A - Nos. 20/21, 1929, s. 15: "This is "the dispute" which, being unable to settle it by diplomacy, the two Governments have [...] decided to "submit it to the Court [...]"

²³ Bližšie pozri: *Case Concerning Elettronica Sicula S.p.A. (ELSI) (United States of America v. Italy)*, ICJ Reports, 1989, bod 51: "The case arises from a dispute which the Parties did not "satisfactorily adjust by diplomacy"; and that dispute was described in the 1974 United States claim made at the diplomatic level as a "claim of the Government of the United States of America on behalf of Raytheon Company and Machlett Laboratories, Incorporated"."

JUDIKATÚRA MEDZINÁRODNÉHO SÚDNEHO DVORA

Medzinárodný súdny dvor vo svojej činnosti nadviazal na judikatúru svojho predchodcu a v jednotlivých prípadoch bližšie identifikoval a obsahovo obohacoval obyčajové pravidlá vzťahujúce sa na diplomatickú ochranu.

Už krátko po svojom vzniku vydal Súdny dvor posudok v prípade *Reparations for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*. Hoci sa tento posudok primárne zaoberal funkčnou ochranou²⁴, z dôvodu jej analógie k diplomatickej ochrane je analýza jeho ustanovení relevantná. Za prípustné prostriedky prezentácie nároku boli uznané všetky spôsoby riešenia medzinárodných sporov dovolené medzinárodným obyčajovým právom. Medzinárodný súdny dvor teda ako možné prostriedky poskytnutia ochrany príkladom uvádza protest, žiadosť o vyšetrenie, diplomatické vyjednávanie či žiadosť o predloženie sporu arbitrážnemu tribunálu alebo Súdu.²⁵ Význam tohto posudku spočíva predovšetkým v tom, že predstavuje prvú enumeráciu konkrétnych prostriedkov ochrany (zahŕňajúc aj prostriedky typické pre poskytovanie konzulárnej pomoci) poskytovanej zo strany jedného subjektu medzinárodného práva voči inému subjektu medzinárodného práva v akte univerzálneho súdneho orgánu.

V chronologickom slede ďalším rozhodnutím bol rozsudok vo veci *Nottebohm*. V tomto prípade Súdny dvor siahol po formulácii, v ktorej odlišil diplomatickú ochranu od medzinárodného súdneho konania.²⁶ Doslovný výklad tejto formulácie nabáda k záveru, že diplomatická ochrana je do dôsledkov oddelená od súdneho konania. Toto ustanovenie je však možné vyložiť aj tak, že práve načrtnuté rozlíšenie zdôrazňuje osobitý charakter diplomatickej ochrany, pre ktorú je typické primárne využívanie diplomatických úkonov. V prospech tejto alternatívy výkladu svedčí i odkaz Medzinárodného súdneho dvora na rozhodnutia v citovaných prípadoch *Mavrommatis Palestinian Concessions* a *Panevezys-Saldutiskis Railways*.

---

²⁴ Funkčná ochrana predstavuje ochranu poskytovanú medzinárodnou organizáciou v prospech svojho funkcionára, ktorý utrpel ujmu pod vplyvom medzinárodne prostiprávneho správania štátu.

²⁵ Bližšie pozri: *Reparations for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*, ICJ Reports, 1949, s. 177: "Competence to bring an international claim is [...] the capacity to resort to the customary methods recognized by international law for the establishment, the presentation and the settlement of claims. Among these methods may be mentioned protest, request for an enquiry, negotiation, and request for submission to an arbitral tribunal or to the Court [...]".

²⁶ Bližšie pozri: *Nottebohm Case (Liechtenstein v. Guatemala) - Second Phase*, ICJ Reports, 1955, s. 24: "Diplomatic protection and protection by means of international judicial proceedings constitute measures for the defence of the rights of the State."

Rôznorodosť prostriedkov, ktoré má štát k dispozícii pri poskytovaní ochrany, demonštroval Súdny dvor aj v rozsudku v prípade Barcelona Traction. V zmysle tohto rozhodnutia môže štát vykonať diplomatickú ochranu akýmikoľvek prostriedkami a v akomkoľvek rozsahu uzná za vhodné za predpokladu, že dodrží obmedzenia stanovené medzinárodným právom.²⁷ To nabáda k záveru umožňujúcemu využiť aj prostriedky typické pre konzulárnu pomoc pri výkone diplomatickej ochrany.

MODELOVÝ PRÍPAD: LaGrand

Prípado bratov LaGrandovcov²⁸ sme zvolili ako modelovú ukážku, na ktorej je možné ilustrovať vzájomné rozhraničenie konzulárnej pomoci a diplomatickej ochrany. Z dôvodu zamerania pozornosti na skúmanie predmetného vzťahu opomenieme ďalšie konanie pred Medzinárodným súdnym dvorom a argumentáciu strán, nakoľko tieto skutočnosti presahujú rámec skúmanej problematiky a svoju pozornosť obmedzíme na skutkový stav.

Karl a Walter LaGrandovci boli bratia, nemeckí štátni občania žijúci v USA, ktorí po spáchaní série trestných činov boli v roku 1982 zadržaní americkými orgánmi. V roku 1984 odsúdil arizonský prvostupňový súd oboch bratov na trest smrti. Americké úrady však nesplnili svoju povinnosť, ktorú im ukladá článok 36 Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch, spočívajúcu v povinnosti bez meškania poučiť zadržané osoby o ich práve na prístup ku konzulárnemu úradníkovi, teda de facto o ich práve žiadať o poskytnutie konzulárnej pomoci. Nemecko tak bolo vylúčené z možnosti ochrany záujmov svojich štátnych občanov podľa článkov 5 a 36 Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch s možným vplyvom na výsledok trestného konania.

O práve na konzulárnu pomoc sa LaGrandovci svojpomocne dozvedeli až v roku 1992 a obratom skontaktovali nemeckého konzula. Ten vykonal potrebné úkony, čím sa začalo s poskytovaním konzulárnej pomoci. Na ich opakované námietky o porušení práv vyplývajúcich z Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch zo strany štátnych orgánov USA však súd v prebiehajúcim trestnom konaní neprihliadal, nakoľko aplikoval vnútroštátne pravidlá vylučujúce možnosť procesného zlyhania (tzv.

---

²⁷ Bližšie pozri: Case Concerning the Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain) - Second Phase, ICJ Reports, 1970, bod 78: "[...] within the limits prescribed by international law, a State may exercise diplomatic protection by whatever means and to whatever extent it thinks fit [...]".

²⁸ Bližšie pozri: LaGrand Case (Germany v. United States of America), ICJ Reports, 2001.

doctrine of procedural default). K formálnemu poučeniu o ich práve na konzulárnu pomoc tak došlo až 21. decembra 1998.

Dňa 16. januára 1998 však boli vyčerpané všetky vnútroštátne opravné prostriedky v konaní, čím sa naplnili aj predpoklady pre výkon diplomatickej ochrany. Z tohto dôvodu je možné interpretovať všetky nasledujúce kroky zo strany Nemecka ako výkon diplomatickej ochrany. Nemecko v tomto prípade vyvinulo vskutku živú diplomatickú aktivitu, zahŕňajúcu žiadosť nemeckého prezidenta a kancelára adresovanú americkému prezidentovi, intervencie nemeckého ministra zahraničných vecí a ministra spravodlivosti u amerických rezrotných partnerov i u guvernéra štátu Arizona, demarše veľvyslanca SRN v USA či žiadosť o zmiernenie trestu prezentované veľvyslancom a generálnym konzulom určené arizonskému Mercy Committee deň pred popravou Karla LaGranda.

Aj napriek faktu, že Nemecko vykonalo množstvo aktivít na diplomatickej a konzulárnej úrovni, Karl LaGrand bol dňa 24. februára 1999 popravený. Nemecko však vo výkone diplomatickej ochrany pokračovalo a 2. marca 1999 podalo návrh na začatie konania pred Medzinárodným súdnym dvorom spolu s návrhom na vydanie predbežného opatrenia o nevykonaní trestu smrti. Hoci Súdny dvor týmto návrhom vyhovel, Walter LaGrand bol dňa 3. marca 1999 popravený.

Na uvedenom prípade je možné ilustrovať prechod od konzulárnej pomoci k diplomatickej ochrane, ktorý reflektoval predovšetkým vzrastajúci záujem Nemecka na ochrane svojich práv vyplývajúcich z Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch a v neposlednom rade aj na ochrane svojich štátnych občanov.

Tento prípad takisto umožnil identifikovať niektoré konzulárne úkony prítomné pri výkone diplomatickej ochrany (napr. neformálne osobné kontakty reprezentantov štátu, rôzne formy protestov).

ZÁVER

Na základe uvedených skutočností považujeme za praxou doložené a súdnymi orgánmi opakovane potvrdené, že výkon diplomatickej ochrany sa neobmedzuje iba na medzinárodné súdne konanie, ale naopak, štát má k dispozícii širokú paletu prostriedkov mierového riešenia medzinárodných sporov, ktoré môže podľa vlastného uváženia použiť i pri výkone diplomatickej ochrany. Domnievame sa, že integrálnou súčasťou disponibilných diplomatických prostriedkov sú aj tzv. konzulárne úkony.

Ak teda pripustíme možnosť využitia konzulárnych úkonov pri výkone diplomatickej ochrany, vyvstane nám prirodzene otázka, akým spôsobom sa bude dať odlíšiť konzulárna pomoc od diplomatickej ochrany. Pri jej

posudzovaní dospějeme k závěru, že ich vzájomná hranica je veľmi nejasná a prihládanie iba na použité prostriedky riešenia nemusí spoľahlivo identifikovať úroveň poskytovanej ochrany. Preto sa ako vhodnejšie javí sledovať, či v konkrétnom prípade došlo k porušeniu medzinárodného práva a či boli vyčerpané vnútroštátne prostriedky nápravy. Ak odpoveď bude kladná, bude sa jednáť o výkon diplomatickej ochrany, a to aj v prípade, ak štát za prostriedky ochrany zvolí úkony typické pre poskytovanie konzulárnej pomoci.

Literature:

- AMERASINGHE, C. F. Diplomatic Protection. New York: Oxford University Press, 2008. 350 s. ISBN 978-0-19-921238-5.
- ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P. Mezinárodní právo veřejné. Praha: C. H. Beck, 2008. 881 s. ISBN 978-80-7179-728-9.
- Draft Articles on Diplomatic Protection [online]. Geneva: United Nations, 2006 [cit. 7. novembra 2010]. Dostupné na internete: <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_8_2006.pdf>.
- Draft Articles on Diplomatic Protection with Commentaries [online]. Geneva: United Nations, 2006 [cit. 7. novembra 2010]. Dostupné na internete: <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_8_2006.pdf>.
- DUGARD, J. R. First Report on Diplomatic Protection (A/CN.4/506) [online]. Geneva: International Law Commission, 2000. 61 s. [cit. 7. novembra 2010]. Dostupné na internete: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/330/76/PDF/N0033076.pdf?OpenElement>>.
- DUGARD, J. R. Seventh Report on Diplomatic Protection (A/CN.4/567) [online]. Geneva: International Law Commission, 2006. 46 s. [cit. 7. novembra 2010]. Dostupné na internete: <http://untreaty.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_567.pdf>.

- KLUČKA, J. *Medzinárodné právo verejné (všeobecná a osobitná časť)*. Bratislava: IURA EDITION, 2008. 683 s. ISBN 978-80-8078-219-1.
- KÜNZLI, A. *Exercising Diplomatic Protection : The Fine Line Between Litigation, Demarches and Consular Assistance* [online]. In: *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht (Heidelberg Journal of International Law)*, zv. 66, 2006, s. 321-350 [cit. 7. novembra 2010]. Dostupné na internete: < http://www.zaoerv.de/66_2006/66_2006_2_a_321_350.pdf>.
- LEE, L. T. *Consular Law and Practice*. New York: Oxford University Press, 1991. 776 s. ISBN 0-19-825601-9.
- MRÁZ, S., POREDOŠ, F., VRŠANSKÝ, P. *Medzinárodné verejné právo*. Bratislava: VO PF UK, 2003. 380 s. ISBN 80-7160-175-6.
- PERGANTIS, V. *Towards a "Humanization" of Diplomatic Protection?* [online]. In: *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht (Heidelberg Journal of International Law)*, zv. 66, 2006, s. 351-397 [cit. 7. novembra 2010]. Dostupné na internete: < http://www.zaoerv.de/66_2006/66_2006_2_a_351_398.pdf>.
- POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné - Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2006. 533 s. ISBN 80-7179-536-4.
- SHAW, M. N. *International Law*. New York: Cambridge University Press, 2008. 1542 s. ISBN 978-0-521-72814-0.
- TAMS, C. J. *Consular Assistance : Rights, Remedies and Responsibility: Comments on the ICJ's Judgement in the LaGrand Case* [online]. In: *European Journal of International Law*, zv. 13, 2002, s. 1257-1259 [cit. 7. novembra 2010]. Dostupné na internete: < <http://ejil.org/pdfs/13/5/1585.pdf>>.
- VERMEER-KÜNZLI, A. *The Protection of Individuals by Means of Diplomatic Protection : Diplomatic Protection as a Human Rights Instrument* [online]. Leiden: Leiden University, 2007, 262 s. ISBN 978-90-9022-487-9 [cit. 7. novembra 2010]. Dostupné na internete:

<<https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/1887/12538/2/proefschrift+vermeer+binnenwerk.pdf>>.

- Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 32/1969 Zb. o Viedenskom dohovore o konzulárnych stykoch.

Contact - email

ppavlovic@centrum.sk